

Examen VMBO-GL en TL

2024

tijdvak 1
donderdag 16 mei
13.30 - 15.30 uur

Nederlands CSE GL en TL

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Beantwoord alle vragen en maak alle opdrachten in de uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 31 vragen en een schrijfopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 49 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Tekst 1 Klimaatverandering: het Britse dorp dat wordt opgeslokt door de zee

---

- 1p 1 Deze tekst wordt onder andere ingeleid door het introduceren van een (ervarings)deskundige.
→ Op welke **twee** andere manieren wordt deze tekst ingeleid in de alinea's 1 tot en met 4? Kruis de juiste antwoorden aan in de tabel in de uitwerkbijlage.
- 2p 2 Volgens alinea 5 is de Britse oostkust de snelst eroderende kust van Europa.
→ Wat zijn de **twee** hoofdoorzaken hiervan? Noteer deze twee in de uitwerkbijlage. Gebruik maximaal tien woorden per hoofdoorzaak.
- 1p 3 Alinea 6 (regels 50-58) bestaat uit twee zinnen.
Wat is het verband tussen deze zinnen?
A Zin 2 geeft een verklaring voor het besluit uit zin 1.
B Zin 2 geeft een voorbeeld bij het probleem in zin 1.
C Zin 2 is een tegenstelling bij het probleem in zin 1.
D Zin 2 vormt samen met zin 1 een opsomming.
- 1p 4 Welk deelonderwerp hebben de alinea's 1 tot en met 5?
A de afbrokkeling van de kust door klimaatverandering
B de risico's die kusterosie met zich meebrengt
C het terugtrekken van de kust van Engeland
D het verdwijnen van het dorp Happisburgh
- 1p 5 Welk deelonderwerp hebben de alinea's 6 tot en met 9?
A de kosten en baten van het beschermen van kusten
B de noodzaak van het beschermen van de dorpen
C de vraag of kusten beschermd moeten worden
D het beschermen van de Engelse kust
- 1p 6 Nicholls vergelijkt Nederland in de alinea's 8 en 9 met Engeland.
→ Welk verschil ziet hij? Noteer dit verschil in de uitwerkbijlage.

- 2p 7 Nicholls noemt in alinea 9 twee zaken die een rol spelen bij de kosten-batenanalyse.
→ Welke **twee** zijn dat? Schrijf deze zaken op in de uitwerkbijlage.
- 1p 8 Er zijn verschillende manieren van omgaan met de gevolgen van klimaatverandering voor de kustlijn.
Welke manier is volgens Nicholls het best?
- A accepteren dat de kustlijn erodeert en land aan de natuur teruggeven
  - B bepaalde locaties goed beschermen en andere locaties overgeven aan de zee
  - C dammen en muren bouwen om de zee op afstand te houden
  - D meer geld investeren in bescherming van de kustlijn bij grote steden
- 1p 9 Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?
- A De geschiedenis van Engeland gaat verloren, doordat erosie van de kust door een stijgende zeespiegel steeds meer dorpen in zee laat verdwijnen.
  - B De kustlijn van Engeland erodeert door klimaatverandering en daarom moeten er maatregelen worden getroffen om dorpen te behouden.
  - C Engelse dorpen verdwijnen steeds vaker in zee omdat de Britse regering geen maatregelen neemt, in tegenstelling tot de regering van Nederland.
  - D Erosie van de Engelse kustlijn is een eeuwenoud proces dat steeds sneller gaat en daarom moet er nagedacht worden over de vraag wat beschermd moet worden.

Lees nu het tekstfragment en beantwoord daarna vraag 10 en 11.

Tekstfragment

Klimaatverandering bedreigt zandstranden als een sluipmoordenaar

(1) Lange strandwandelingen bij zonsondergang of afkoelen tijdens een hittegolf: jaarlijks trekken miljoenen mensen naar het strand. Maar wereldwijd kan de helft van de zandstranden binnen een eeuw verdwijnen.

(2) Dit blijkt uit een onderzoek van het Joint Research Centre (JRC) van de Europese Commissie dat gisteren is gepubliceerd. “Wij zijn geschrokken van de impact op kusten wereldwijd”, zegt Arjen Luijendijk, een van de onderzoekers en werkzaam bij kennisinstituut Deltares.

(3) Zandstranden zullen namelijk tientallen tot honderden meters landinwaarts trekken of zelfs compleet verdwijnen als gevolg van de stijgende zeespiegel. Ruim 130.000 kilometer aan zandstrand dreigt te verdwijnen. Als er niet ingegrepen wordt, verdwijnen zandstranden in het oosten van Noord-Amerika, het Amazonegebied, Zuid- en West-Azië, en het zuidwesten van Europa. In de Verenigde Staten is zelfs al een complete kustplaats opgeslokt door de zee.

(4) In totaal bestaat een derde van alle kustlijnen ter wereld uit zandstranden. Deze stranden zijn belangrijk als een natuurlijke buffer voor stormen en hoog water. Daarnaast zijn ze belangrijk voor de economie, de recreatie en het toerisme.

(5) Hoeveel stranden daadwerkelijk zullen verdwijnen, hangt volgens het onderzoek grotendeels af van twee dingen. Allereerst van de inzet van landen om kusterosie tegen te gaan, door bijvoorbeeld zand op te spuiten zoals we in Nederland doen. En het hangt af van de toekomstige uitstoot van broeikasgassen.

(6) “Kusterosie is een sluipmoordenaar”, legt Luijendijk uit. “Het is een langzame trend waarbij op lange termijn pas grote gevolgen zichtbaar zijn.”

*naar een deel van een online artikel van RTL Nieuws,
3 maart 2020*

- 1p 10 Welke deelonderwerpen in de tabel in de uitwerkbijlage komen zowel in tekst 1 als in het tekstfragment aan de orde?
→ Zet een kruisje op de juiste plaatsen in de tabel in de uitwerkbijlage.
- 1p 11 Hoe is het tekstfragment het best te typeren ten opzichte van tekst 1?
A als een aanvulling
B als een conclusie
C als een verklaring
D als een voorbeeld

Tekst 2 Maal meer

- 1p 12 In alinea 1 staat “Of heeft goed kauwen andere voordelen?” (regels 6-7)
→ In welke alinea wordt het duidelijkste antwoord gegeven op deze vraag? Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage.
- 1p 13 In de alinea’s 2 en 3 worden drie verschillende antwoorden gegeven op de vraag hoe grondig je je voedsel moet kauwen.
→ Noteer in de uitwerkbijlage welke **drie** antwoorden dat zijn. Gebruik maximaal 15 woorden per antwoord.
- 2p 14 Hoe makkelijk voedingsstoffen opgenomen worden, blijkt onder meer af te hangen van het soort voedingsmiddel.
→ Noteer in de uitwerkbijlage achter ieder soort voedingsmiddel hoe goed je het moet kauwen om de voedingsstoffen goed op te kunnen nemen. Geef ook aan waarom je dat moet doen. Kies uit de antwoorden in de uitwerkbijlage en vul alleen de nummers in. Let op! Er blijven twee antwoorden over.
- 1p 15 Wat is de functie van alinea 5?
Alinea 5
A geeft achtergrondinformatie bij het gestelde in alinea 4.
B noemt een gevolg van het gestelde in alinea 4.
C noemt een verschil met de informatie in alinea 4.
D plaatst een kanttekening bij de informatie in alinea 4.
- 2p 16 Goed kauwen zorgt er volgens Guido Camps voor dat je minder snel en daardoor minder gaat eten. (alinea 7)
→ Geef in de uitwerkbijlage de **drie** verschillende redenen die hij hiervoor geeft.
- 1p 17 Camps vindt het belangrijk dat kinderen al op jonge leeftijd goed leren kauwen. (alinea 8)
→ Citeer de zin waarin wordt uitgelegd waarom dit zo belangrijk is op de lange termijn.
- 1p 18 Wat is de belangrijkste functie van alinea 9?
A een advies geven
B een conclusie trekken
C een samenvatting geven
D een toekomstverwachting geven

- 1p 19 Welke zin geeft het best de hoofdgedachte van deze tekst weer?
- A Alleen bij bepaalde voedingsmiddelen is het belangrijk dat je goed kauwt, bij andere voedingsmiddelen niet.
  - B Goed kauwen heeft meerdere voordelen en daarvoor hoef je geen honderd keer te kauwen op een hap.
  - C Het is belangrijk dat je als kind al leert om goed te kauwen, anders zul je later minder gezond eten.
  - D Onderzoek naar kauwen bewijst dat de voordelen van goed kauwen het grootst zijn als je minstens honderd keer op een hap kauwt.

Tekst 3 Muziek als erfenis

- 1p 20 De afbeelding in deze advertentie trekt de aandacht. Welke andere functie heeft de afbeelding in deze advertentie vooral? De afbeelding
- A is nodig om de tekst te kunnen begrijpen.
  - B laat zien voor wie de tekst is bedoeld.
  - C ondersteunt de inhoud van de tekst.
  - D voegt nieuwe inhoudselementen aan de tekst toe.
- 1p 21 In de tekst staat: “Het heeft mij zoveel gegeven door de jaren heen, zoveel gebracht. Daarom voelt het logisch dat ik iets teruggeef en straks muziek ga steunen door na te laten aan het Cultuurfonds.” Wat is het verband tussen deze twee zinnen?
- A doel – middel
  - B reden – uitspraak
  - C tegenstelling
  - D uitspraak – toelichting
- 1p 22 Wat is het belangrijkste doel van deze advertentie?
- A lezers aansporen om net zoals de man uit de advertentie muziek te maken voor het Cultuurfonds
  - B lezers aansporen om op de website van het Cultuurfonds te kijken of hun brochure aan te vragen
  - C lezers informeren over de mogelijkheid geld aan het Cultuurfonds na te laten uit hun erfenis
  - D lezers informeren over het bestaan van de website en brochure van het Cultuurfonds

- 1p 23 In de advertentie staat de tekst “Wat gaat u straks steunen?”
Tot wie richt de advertentie zich hier vooral?
vooral tot lezers die
- A geld willen geven aan de muziekprojecten van het Cultuurfonds
  - B in hun testament hebben vastgelegd geld na te laten aan het Cultuurfonds
  - C interesse hebben in de culturele projecten van het Cultuurfonds
  - D met hun erfenis cultuur in Nederland willen steunen via het Cultuurfonds

Tekst 4 Uit gewoonte naar Instagram

- 1p 24 Een tekst kan op verschillende manieren ingeleid worden.
bijvoorbeeld door
- 1 de aanleiding voor het schrijven van de tekst te melden
  - 2 een anekdote te vertellen
  - 3 een conclusie te trekken
  - 4 een deskundige te introduceren
- Op welke twee manieren wordt deze tekst ingeleid in alinea 1?
- A 1 en 2
  - B 1 en 4
  - C 2 en 3
  - D 3 en 4
- 2p 25 In de alinea's 2 en 3 vergelijkt gedragspsycholoog Bjarne Timonen een bak snoepjes met sociale media.
→ Leg uit welke **overeenkomst** en welk **verschil** er volgens hem is tussen een bak snoepjes en sociale media. Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage.
- 1p 26 “Daardoor blijft je brein geprikkeld en blijf je scrollen.” (regels 32-33)
Wat zorgt er **vooral** voor dat je brein geprikkeld blijft?
- A De schokkende beelden op sociale media zorgen dat je blijft kijken.
  - B De variatie van de inhoud op sociale media is als een fruitmachine.
  - C Door het algoritme krijg je steeds iets verrassends te zien wat jou interesseert.
  - D Je vrienden plaatsen steeds weer iets nieuws wat jou interesseert.

- 1p 27 In de alinea's 5 en 6 staan de resultaten van het Nationale Social Media Onderzoek 2021 van Newcom.
Wat blijkt uit dit onderzoek?
Hieruit blijkt in vergelijking met een jaar eerder dat
- A jongeren en ouderen steeds meer gebruik gaan maken van sociale media.
  - B jongeren in tegenstelling tot ouderen veel minder gebruikmaken van sociale media.
  - C jongeren steeds meer gebruikmaken van sociale media, terwijl het gebruik van sociale media door ouderen niet veel verandert.
  - D jongeren steeds meer gebruikmaken van sociale media, terwijl ouderen steeds minder sociale media gebruiken.
- 1p 28 "En hoe meer een verslaving door de maatschappij wordt omarmd, des te lastiger het is om er een einde aan te maken." (regels 74-77)
Welk verband is er tussen het eerste deel (voor de komma) en het tweede deel (na de komma) van deze zin?
- A doel – middel
  - B oorzaak – gevolg
  - C opsomming
  - D uitspraak – toelichting
- 1p 29 De alinea's 9 en 10 hebben een gezamenlijk deelonderwerp.
Welk deelonderwerp is dat?
- A beter communiceren
  - B nadeel van telefoongebruik in relaties
  - C stoppen met sociale media
  - D tips voor vermindering telefoongebruik
- 1p 30 Wat is het hoofdonderwerp van deze tekst?
- A storing bij Facebook
  - B storing op sociale media
  - C verslaafd aan Instagram
  - D verslaafd aan sociale media
- 1p 31 Een van de tekstdoelen van deze tekst is de lezer een verklaring geven voor de verslaving aan sociale media.
Welk ander tekstdoel heeft deze tekst?
- de lezer
- A informeren over de gevolgen van de storing bij Facebook
  - B informeren over manieren om het socialemediagebruik te beperken
  - C overtuigen om een socialemediadetox te doen
  - D overtuigen van de nadelen van het gebruik van algoritmes door apps

Schrijfofdracht

In de les Nederlands is de tekst 'Uit gewoonte naar Instagram' behandeld. Je docent vroeg de leerlingen of ze een dag zonder sociale media zouden kunnen of dat ze dit lastig zouden vinden. Er ontstond een levendige discussie. Zo bleek dat er leerlingen waren die niet zonder sociale media kunnen, maar er waren ook leerlingen die hier weinig om geven. Daarnaast werden er nadelen genoemd van het overmatig gebruik van sociale media. Ook werden mogelijke manieren besproken om het gebruik van sociale media te verminderen. Het onderwerp lijkt iedereen bezig te houden.

Jij zit in de leerlingenraad en bespreekt deze discussie. Een medeleerling uit de raad komt met het plan om een challenge te organiseren waarbij leerlingen een week geen sociale media gebruiken. De meningen binnen de leerlingenraad zijn verdeeld. Bovendien kost het organiseren van zo'n challenge veel tijd, dus willen jullie eerst weten of er wel behoefte is aan zo'n week. Jullie plaatsen een artikel in de nieuwsbrief. In het artikel roepen jullie leerlingen op om te laten weten of ze bereid zijn deel te nemen aan de challenge.

Je gaat dit artikel schrijven. Je vertelt hierin wat de aanleiding voor het artikel is, namelijk het idee van de leerlingenraad om een challenge te organiseren waarbij leerlingen een week geen sociale media gebruiken. Je legt uit dat jullie op dit idee zijn gekomen door de verschillende meningen bij de discussie in de les Nederlands. Ook het doel van de challenge vergeet je niet te vermelden. Natuurlijk geef je verder aan tot welke datum de leerlingen de leerlingenraad kunnen e-mailen. Ze kunnen hun mail sturen naar challenge@leerlingenraad.nl om zo te laten weten of ze wel of niet aan de challenge mee zouden willen doen.

Let op: de laatste vraag van dit examen staat op de volgende pagina.

13p **32 Opdracht**

Schrijf het artikel voor de nieuwsbrief van school. Gebruik daarvoor de gegevens op de vorige bladzijde en eventueel de tekst 'Uit gewoonte naar Instagram'. Gegevens die niet in de opdracht staan, moet je zelf bedenken.

Besteed in jouw artikel aandacht aan de volgende punten:

- de aanleiding om het artikel te schrijven;
- hoe het idee is ontstaan voor een challenge waarbij leerlingen een week geen sociale media gebruiken;
- het doel van de challenge;
- twee verschillende nadelen van overmatig gebruik van sociale media;
- twee verschillende manieren om het gebruik van sociale media te verminderen;
- een oproep om bereidheid tot deelname aan de challenge te laten weten;
- de manier om te reageren;
- de uiterste datum om te kunnen reageren;
- een activerende slotzin.

Maak er een samenhangend geheel van en zet er een passende titel boven.

Zet je voor- en achternaam en je klas eronder.

Let op: Zorg ervoor dat je tekst minimaal uit 100 woorden bestaat. Bij minder dan 100 woorden krijg je geen punten voor taalgebruik.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.